

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Ενότητες 11-12: Η μελέτη των πρακτικών γραμματισμού σε
μη προνομιούχα, πολιτισμικά ανομοιογενή σχολεία

Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Χειμερινό εξάμηνο 2015

Διδάσκουσα: Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου

avasil@ecd.uoa.gr

Μάθημα 11^ο-12^ο: Η μελέτη των πρακτικών
γραμματισμού σε μη προνομιούχα, πολιτισμικά
ανομοιογενή σχολεία

Ερωτήματα

- 1) Πώς μπορούμε να αναλύσουμε διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές;
- 2) Ποιες ταξικές παραδοχές εμπεριέχονται στις διαφορετικές παιδαγωγικές πρακτικές;
- 3) Ποιες οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις διαφορετικών παιδαγωγικών;
- 4) Πώς μπορούμε να μελετήσουμε την άνιση πρόσβαση των μαθητών από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα σε πρακτικές γραμματισμού;

Basil Bernstein

Θεωρία των παιδαγωγικών πρακτικών

- Bernstein, B. (1975) *Class, codes and control*, Vol. 3, London: Routledge & Kegan Paul.
- Bernstein, B. [1989,1991](2000) *Παιδαγωγικοί Κώδικες και Κοινωνικός Έλεγχος*, (εισαγωγή-μετάφραση Ι. Σολομών), Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (1990) *The Structuring of Pedagogic Discourse, Class, codes and control*, Vol. 4, London: Routledge.
- Bernstein, B. [1996](2000 αναθεωρημένη έκδοση) *Pedagogy, Symbolic Control and Identity: Theory, Research, Critique*, Oxford: Rowman & Littlefield.

Προνομιοδοτούν κείμενο

- Περιλαμβάνει «το κυρίαρχο αναλυτικό πρόγραμμα, την κυρίαρχη παιδαγωγική πρακτική αλλά και οποιαδήποτε παιδαγωγική αναπαράσταση, προφορική, γραπτή, οπτική, ορθοστατική, ενδυματολογική, χωρική.» (Bernstein 1990: 175)
- Δύο σχέσεις μπορούν να μελετηθούν σε κάθε προνομιοδοτούν κείμενο:
 1. *Σχέσεις με το κείμενο:* πώς ο λόγος στην τάξη/συνεντεύξεις κ.λπ. Αποκαλύπτουν τη σχέση εκπαιδευτικού ή μαθητή και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του με το κείμενο.
 2. *Σχέσεις εντός του κειμένου:* Πώς ο λόγος στην τάξη/συνέντευξη αποκαλύπτει αρχές για το τι θεωρείται θεμιτή παιδαγωγική πρακτική.

Μελέτες γραμματισμού σε μη προνομιούχα, πολιτισμικά ανομοιογενή σχολεία στην Αυστραλία:

- Freebody, Ludwig & Gunn (1995)
- Freiberg & Freebody (1995)
- Singh, Dooley & Freebody (2001)
- Singh, Nicolson & Exley (2001)
- Singh (2001a, 2001b)

Freiberg & Freebody (1995)

- Μελέτη Τάξεων 1-3 σε δημοτικά σχολεία του Queensland της Αυστραλίας.
- Διαφορετικές μορφές αλληλουχίας Ερώτησης-Απάντησης σε προνομιούχα και μη προνομιούχα σχολεία.
- Η καθημερινή γνώση που έφεραν οι μαθητές στα μη προνομιούχα σχολεία κρινόταν ως ανεπαρκής για περαιτέρω μάθηση.
- Κατίσχυση διαδικαστικού λόγου “managerial talk” στα μη προνομιούχα σχολεία για το «πώς να είναι κανείς μαθητής» μέσα στην τάξη (Freiberg & Freebody 1995).

Singh, P., Nicolson, H. & B. Exley (2001) Teacher talk and classroom practice: An analysis of the constitution of pedagogic identities.

Singh, P., Dooley, K. & P. Freebody (2001) Literacy pedagogies that may 'make a difference'.

- Αναλύονται οι πρακτικές και οι διεπιδράσεις σε τρεις διαφορετικές τάξεις (σχολεία με μαθητές μη προνομιούχων στρωμάτων) στο Queensland της Αυστραλίας με εκπαιδευτικούς την κα Jameson (Bluehills State School), τον κο Axel και την κα Byrce (Sanunder School).
- Η αντίσταση των μαθητών στις τάξεις της κας Jameson και του κου Axel εκδηλώνονταν ως τακτικές καθυστέρησης, ασχολία με δραστηριότητες άσχετες προς το αντικείμενο του μαθήματος, χρήση περιεχομένου ταμπού και κατά μέτωπο αντιμετώπιση της/του εκπαιδευτικού.

Singh, Nicolson & Exley (2001), Singh, Dooley & Freebody (2001)

- Στις τάξεις της Κας Jameson και του Κου Axel εντοπίστηκαν πολλά φαινόμενα έντασης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές ενώ στην τάξη της Κας Bryce τα φαινόμενα ήταν λιγότερα και δεν υπογραμμίζονταν από την εκπαιδευτικό.

Singh, Nicolson & Exley (2001), Singh, Dooley & Freebody (2001)

- Η κα Jameson και ο κος Axel προσπαθούσαν να επιβάλουν στους μαθητές κανόνες συμπεριφοράς του μαθητή της μεσαίας τάξης. Το μάθημά τους δεν ήταν ενδιαφέρον, σύμφωνα τους ίδιους, και δεν παρείχε στους μαθητές αξιόλογες γνώσεις.
- Τα κριτήρια του κου Axel ως προς την εκπαιδευτική διαδικασία ήταν ασαφή. Αυτό έδινε έδαφος για αναστάτωση και στην συνακόλουθη έντονη χρήση διαδικαστικού λόγου (“managerial talk”). Ωστόσο ο εκπαιδευτικός φαίνεται ότι ασκούσε ισχυρό έλεγχο στον βηματισμό.
- Αντίθετα η κα Byrce ήταν πολύ πιο επεξηγηματική με ρητό έλεγχο της επιλογής, αλληλουχίας και κριτηρίων της γνώσης. Ο έλεγχος στον βηματισμό ήταν ωστόσο χαλαρός. Προς το τέλος των οδηγιών που απήυθυνε στην τάξη, χαλάρωσε τον έλεγχο ως προς την αλληλουχία.

Έλεγχος εξωσχολικού διαβάσματος 15χρονων μαθητών από εκπαιδευτικούς (Moss 2001)

- Μαθητές εργατικής τάξης: αντίσταση, αρνητική τοποθέτηση ως επιβολή βαρετής εργασίας
 - «Σε βάζουν να διαβάζεις (βιβλία) σκουπίδια»
 - «Προσπαθούν αλλά δεν έχει κανένα αποτέλεσμα»

Έλεγχος εξωσχολικού διαβάσματος 15χρονων μαθητών από εκπαιδευτικούς (Moss 2001)

- Μαθητές μεσαίας τάξης: επίδραση εκτός αναλυτικού προγράμματος, ως κάτι προαιρετικό:
 - «Νομίζω θα προτιμούσαν να διαβάζουμε πιο «κουλτουριάρικα» βιβλία. Σε πολλούς (καθηγητές) δεν θα άρεσαν κάποιες ταινίες αλλά δε λένε τίποτα»
 - «Ο καθηγητής μπορεί να προτείνει ένα βιβλίο που να είναι βοηθητικό για το μάθημα»

Singh, P. (2001b) Speaking About 'Cultural' Difference. An Interview Study of 'Samoa' Paraprofessionals in Designated Disadvantaged Secondary Schools in Australia

- Αναλύονται συνεντεύξεις με 35 μέλη επικουρικού προσωπικού (γονείς, γραφειοκράτες, επαγγελματίες, εθελοντές) από τη Σαμόα που εργάζονται σε 4 μη-προνομιούχα σχολεία (με μαθητές χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών στρωμάτων) στο Queensland της Αυστραλίας.
- Αναφέρεται ότι η ταυτότητα στη Σαμόα, το fa'aSamoa αφορά την έννοια του σεβασμού προς τον άλλο και όχι την ατομικότητα. Που σημαίνει ότι είναι δύσκολο για έναν μαθητή από τη Σαμόα να μιλήσει στην τάξη και να δείξει από την αρχή τι γνωρίζει, να απευθύνει τον λόγο στον εκπαιδευτικό ρωτώντας ή προκαλώντας τον (σε αντίθεση με τα λευκά παιδιά της Αυστραλίας που ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για το «πόσα ξέρουν» σ. 330). Χρειάζεται να οικοδομηθεί μια άλλου τύπου σχέση με τον εκπαιδευτικό για να μιλήσει το παιδί από τη Σαμόα.
- Αρκετοί συνεντευξιαζόμενοι σημείωσαν ότι τα παιδιά από τη Σαμόα δεν κατανοούσαν το ακριβές στάτους των εκπαιδευτικών – πόσο ψηλό ήταν.

Προβλήματα διεπίδρασης στα μη προνομιούχα σχολεία

- Επιστημολογικά και συλλογισμού (όχι η απάντηση που περιμένει η εκπαιδευτικός)
- Διαδικαστικά (π.χ. ποιος είναι ο επόμενος ομιλητής)
- Παιδαγωγικά (απαντήσεις που δεν αντανακλούν την κατάλληλη θεωρία μάθησης)
- Σχισιακά (αμοιβαιότητα των σχέσεων)
- Στυλιστικά (προτίμηση για κάποιες μορφές έκφρασης χωρίς αιτιολογία)
- Ετερότητα/υπάρχουσα γνώση ως ελλειμματική (Freiberg&Freebody 1995)

«Όσο πιο ρητός είναι ο κοινωνικός έλεγχος, τόσο περισσότερες είναι οι διαθέσιμες νύξεις στους μαθητές ώστε να συμπεράνουν τι νόημα να βγάλουν και με ποιον τρόπο» (Singh, Dooley & Freebody 2001: 54)

Rose, D. (2004) 'Sequencing and pacing of the hidden curriculum. How indigenous learners are left out of the chain'

- Η άνιση πρόσβαση των ιθαγενών στον γραμματισμό κατασκευάζεται/διακρίνεται στις τριαδικές δομές Ερώτησης-Απάντησης-Ανατροφοδότησης.
- Η λύση που προτείνεται είναι η χαλάρωση της αλληλουχίας (sequencing) και του βηματισμού του διδακτικού λόγου (instructional discourse)

«Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εμπλακούν σε μια ενεργό [κριτική] συνειδητοποίηση της δικής τους πολιτισμικής ταυτότητας και του δικού τους ρόλου στην εκπαιδευτική ισότητα. Χρειάζεται να προχωρήσουν πέρα από τη συνειδητοποίηση των αναγκών των μαθητών τους προς μια λεπτομερή γνώση των δομικών και ιδεολογικών παραγόντων που διαιωνίζουν την περιθωριοποίηση» (Mara et al. 1994: 210 στο Singh, Dooley & Freebody 2001).

Βιβλιογραφία

- Freebody, Ludwig & Gunn (επιμ.) (1995) *Everyday literacy practices in and out of schools in low socio-economic urban communities*, Brisbane, Australia: Griffin University.
- Nicolson-Setz, Helen Ann (2007) *Producing literacy practices that count for subject English*. [QUT Thesis] στο <http://eprints.qut.edu.au/>
- Rose, D. (2004) 'Sequencing and pacing of the hidden curriculum. How indigenous learners are left out of the chain' στο J. Muller, B. Davies & A. Morais (επιμ.) *Reading Bernstein, Researching Bernstein*, London: RoutledgeFalmer, 91-107.
- Singh, P. (2001a) Pedagogic discourses and student resistance in Australian secondary schools in A. Morais, I. Neves, B. Davies, H. Daniels (eds.) *Towards a sociology of pedagogy*, New York: Peter Lang Publishing.
- Singh, P. (2001b) Speaking About 'Cultural' Difference. An Interview Study of 'Samoan' Paraprofessionals in Designated Disadvantaged Secondary Schools in Australia. *British Journal of Sociology of Education*, 22(3), 317-337.
- Singh, P., Dooley, K. & P. Freebody (2001) Literacy pedagogies that may 'make a difference', *Asia Pacific Journal of Teacher Education*, 29(1): 49-71.
- Singh, P., Nicolson, H. & B. Exley (2001) Teacher talk and classroom practice: An analysis of the constitution of pedagogic identities, Manuscript for AARE conference, Freemantle, WA: Australian Association for Research in Education.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη [εδώ](#).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου 2015. Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου. «Οι κοινωνικές παράμετροι της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Εισαγωγή». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: opencourses.uoa.gr/courses/ECD105.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

Εικόνα 1: ΜΠΑΖΙΛ ΜΠΕΡΝΣΤΑΪΝ. Copyrighted. Σύνδεσμος:

http://www.thefullwiki.org/Basil_Bernstein. Πηγή: www.thefullwiki.org.

